

MAL1031 IR-REGOLI TAL-KITBA MALTIJA FIL-PRATTIKA 2

Il-Ħamis, 4 ta' Settembru 2014 (9:15 – 11:45)

NOTA: F'dan l-eżami l-istudenti ma jistgħux jużaw kotba.

IKKOREĠI S-SILTJET KOLLHA (3)

(100 MARKA)

Int u tikkoreġi, żomm f'moħħok dawn il-punti importanti:

- Dan huwa eżami tar-regoli ortografici. Mela xogħlok hu li tikkoreġi l-iżbalji tal-ortografija biss, u mhux l-għażla tal-vokabolarju, is-sintassi, l-istil, eċċ.
- Ikkoreġi billi tħozz sing taħt il-kelma l-ħażina u fuqha tikteb il-kelma t-tajba shiha bl-aħmar.

Silta 1: **IL-PALAZZ TA' WIED IL-QLEJGHA** [Adattata minn kitba ta' Ġużè Chetcuti]

Il-lum jekk issaqsi fejn hu dan il-palazz ma ssibx **minn** jgħidlek. Iż-żmien għadda sewwa minn fuqu u biddlu **għal kollox**. Kif tmidd riglejtk ir-raħal għandek issib fuq ix-xaqliba tal-lemin qasam art tħares min-**nofsinhar** fuq Ras ir-Raheb u d-dahla ta' Fomm ir-Riħ. Hemm f'dak il-qasam art dar kbira – darba kienu jgħidu li kienet palazz – li tista' tgħid **tibla** nofs it-triq, bi għnien kbir wara, u aktar 'l hinn **egħlieqi kulfejn** tara b'għajnejk.

Meta lhaqt kappillan għajni mill-ewwel waqgħet fuq dik id-dar f'Wied il-Qlejgħa li kont sirt naf li kienet battala. Lil sidha hadd ma kien jafu. Dar bħal dik dnub moħħlija hekk.

Bieb ma' bieb mad-dar kienet **toghqod** wahda xiha għakka – Vangiela. Xiha, imma kellha **wieghda** li quddiesa meta tkun tiflaħ ma **titlifiex**. Saħħa wisq mara ta' dik l-età ma kellhiex imma moħħha kien għadu ċar, tiftakar ta' snin **ilhu qiesu l-bieraħ**. Kont naraha ħierġa wara l-quddiesa milwija fuq **zewġ t'ibsat**, tieqaf kull **erbgħa** passi, tagħti daqqa t'għajn madwarha biex tara jekk hemmx min miexi warajha, u tkompli triqtha, pass pass, mistrieħa fuq il-bsaten. Qaluli, qatt ma kienet trid lil hadd **jmur igħinha**.

Imma jien ħsibtha mod ieħor u ma **rnexxiliex**. **Bagħatt** lil Toninu, id-**daqqâq** tal-qniepen, jgħinha u **jmexxieha** hu sad-dar. Ma kellmitux imma **urietu** b'rasha li l-għajnuna tiegħu ma kellhiex

bżonnha. Imma meta reġgħet ġiet l-Erbgħa ta' wara, flok Toninu mort jien. Ma nafx għarfitnix mill-ewwel imma meta għeditilha: "Dun Sidor, jien!"

Tefgħet ħarsa lejja u hallietni nwassalha sad-dar.

Kont ser nitlaq lura u kollox meta b'tixjira ħafifa b'rasha stednitni nidhol ġewwa. Kellha ġa lesta stanjata kafè u fuq mejda ċkejtna f'nofs il-kamra kisra ħobż fi plattin. Bil-mod bi ftit tar-roġħda qabdet stanjata u ferrgħet kafè għal tnejn, skutella kull wiehed, u kienet se taqsam dik il-kisra ħobż meta **għetilha** li l-kafè niehdu imma l-ħobż **lè**.

Rajt **dbissima** ħafifa f'għajnejha li għamlitli l-qalb biex nibqa' hemm ġew, u **inxhet** fuq sigġu li żaqżaq malli **qagħadt** fuqu. Kien ruħ ommu fi **sninu**. Maż-**żaqżieqa** tas-sigġu **tagħtni** daqqa t'għajn maħtufa, u maħtuf ukoll kien kliemha: "Dak għandu mitt sena!"

Qalbi nizlet f'saqajja. Stennejt li se nsib ruhi fl-art. Inzertajt oħxon **miniex** u naħseb kien għalhekk li dak is-sigġu "ta' mitt sena" ma nfetaħx tnejn **bijja**. Waqt li bdejt inniżżel il-kafè għajnejja bdew iduru mal-kamra u, għalkemm dawl ħafna ma kienx hemm, ix-xemx kienet **ghada** ma telgħetx għalkollox, xorta stajt nara **biċtejn** għamara qadima li, kif ikkalkulajt, kellhom l-annati sewwa. Hawn bdejt naħseb li kont ninsab f'dar **kurjusa** u ridt **naprofitta** ruhi u nkun naf l-istorja ta' dik id-dar u tax-xiħa li **togħqod** fiha.

Għalija dik kienet opportunità tiswa mitqilha deheb biex nieħu tagħrif mhux biss fuq id-dar imma, wisq aħjar ukoll, fuq il-Palazz, medda ta' ftit metri **l-bogħod** f'dik l-istess triq.

Staqsajtha. Qaltli ma taf xejn. Ma emminthiex. Insistejt.

"F'did-dar," fl-aħħar bdiet tgħidli b'lehen baxx waqt li għentha toqgħod **bil-qieghda** fuq sigġu hdejja, "F'did-dar jien ġejt meta żżewwiġt fuq il-ħamsin sena ilu... ħamsin sena... qabli kienet toqgħod in-nanna tar-raġel, id-dar **writniha** mingħandha. Jien ġa kont **imdahla** fiż-żmien mhux ħazin, kelli fuq l-**erbghejn**, hu kien **hmistax il-sena** iżgħar minni. Kont noqgħod il-Belt, Triq il-Merkanti hdejn il-Monti, u hu kien jiġi hemm ma' missieru kull nhar ta' Hadd **ibiegħu l-pċejjeċ** tad-drappijiet. Minn hemm sirt nafu, u meta żżewwiġtu ġiebn i noqgħod hawn mill-ewwel f'din id-dar. Ngħid is-sewwa, **mrobbija** hemm il-Belt, rajtha bi kbira biex **nidraħha**...

Hadet ftit tan-nifs.

“... u domt ma drajtha minhabba **nantu** li riedet tibqa’ tghix magħna, ġa kellha fuq il-mitt sena. Paċenzja biha ma ħadtx wisq għax bdiet toġhlob, toġhlob sakemm darba nsibuha mejta **f1**-irqad.”

Kompliet ixxappap il-ħobż fil-kafè u f’qalbi għedt aħjar inħalliha tghid u ma nfixkilhiex, xi haġa taf tghidli żgur fuq il-Palazz fil-ħamsin sena li ilha toqgħod hawn.

“Jien hekk, ara, tini l-kafè, żewġ gidmiet ħobż miegħu u hallini noqgħod fuqhom sakemm nisma’ l-arloġġ il-kbir **jdoqq nofs inhar**.”

“Ma tiekol xejn aktar?”

“Ingerrem qagħqa mill-ħelwin, imbagħad għal nofsinhar platt soppa **ta’ l**-armla, u li jibqagħli **nkomplieh** filgħaxija. Imma l-ġurnata ma naħlihiex fix-xejn, taf! ... Hemm in-newl, ara... nintafa’ fuqu u ma **ninqalgħax**... ili f’dan ix-xogħol sa minn meta ġejt hawn... darba fil-ġimgħa hu jieħu dak li nkun lestejt il-Belt f’hanut Triq Sant’Ursula hdejn tal-Klawura. U hekk konna qed **indawwru** r-rotta jien u hu mhux hażin...”

“Tfal?”

“**Isemmiex** tfal... jew hu jew jien ma kellniex hila ngibu tifel jew tifla fid-dinja. Tobba rajna... imma bqajna fejn konna, tfal xejn.”

Bdejt nara li l-ħin kien għaddej u dak li kelli f’moħħi kien se jisfa’ fix-xejn. Jien ridt naf għaliex il-Palazz kienu l-aktar jafuh bħala d-Dar tas-Sħarijiet. Imma hi bdiet iddurli mal-lewża, kien aktar moħħha li tghidli l-istorja tagħha u ta’ darha.

“U r-raġel?”

“Dik storja oħra tiegħu, taf! Il-Ħadd jitlaqlek Tal-Pietà għat-tigrijiet ta’ Santu Rokku. **Għatih** iż-żwiemel u ttihi xejn aktar. Kellu żiemel ġerrej u sena wara l-oħra arah ġej bil-palju rebbieħ. Ma jitlifx tigrija waħda. Fl-Imnarja jaqbadlek is-serkin, jitlaqlek minn sbiħ Alla u ma tarahx qabel jaqa’ dlam ċappa. U t-tigrija ta’ Santa Marija r-Rabat Għawdex, kien joqtol għaliha. U dik **għamlitielu**. Sena minnhom mar u ma ġiex, la hu u **l-anqas** iż-żiemel. Il-baħar **dak inhar** kien rasu iebsa, u l-vapur t’Għawdex ma ħadimx. Imma Baleli, ir-raġel, waħhal f’rasu li jmur. Tela’ biż-żiemel b’kollox f’**dagħjsa** tal-latini ma’ għoxrin ruħ oħra, bdiewa, bil-bejgħa għal Għawdex, imma ma laħqux waslu l-Imġarr. Il-baħar belagħhom.”

“... il-*gambling outlets* qed ikissru aktar familji mill-*Casinos*, għaliex huma ħielsa minn regolamentazzjoni rigida, jifthū għal ħin twil, u qed jinfethū ħafna u qrib il-komunità...”

“... għalkemm l-għaqda tagħna hija waħda anonima, in-numru ta’ żgħażagħ u nisa li qed **ificċu** s-servizzi tal-*gambling anonymous* qiegħed **kull ma** jmur **jizdiet** u dan heġġigna sabiex **insemmaw** l-vuċi tagħna...”

“... min jilgħab jibda bi ftit ċenteżmi u jispiċċa jilgħab l-eluf... jitolfu kollox... dawn il-persuni jispiċċaw jiġru wara flushom u r-riskju li jaqgħu fil-vizzju malajr huwa **oghli** ħafna...”

“... f’dawn il-*gambling outlets* rajna tfal fil-*pushchairs*, ommijiet **jilgħabu** sakemm it-tfal ikunu l-iskola u **min** Novembru li għadda sa Jannar **intqajt** ma’ **tlitt** familji li kellhom **ibiegħu** darhom...”

Quddiem dawn ir-realtajiet, il-Kumitat dwar l-Affarijiet Soċjali reġa’ ltaqa’ ma’ professjonisti tal-Caritas li ilhom jaħdmu ma’ persuni u familjari vittmi tal-vizzju tal-logħob **w** użura u persuni oħra li huma **xiehda** anonimi li **garbu** l-vizzju tal-logħob.

F’din il-laqgħa l-Membri tal-Kumitat semgħu kif il-vizzju tal-logħob qed **ikollhu** effetti **negativi** fuq il-familja u fuq min jilgħab. Ingħad li omm b’kundizzjoni ta’ *compulsive gambling* kienet miexja fi triq u wara li **rnexxiela** tevita li tidhol u tilgħab f’żewġ ħwienet tal-logħob, din spiċċat iltaqgħet ma’ ħanut ieħor u waqgħet għat-tentazzjoni tal-vizzju. Kellha tkun it-tifla tagħha ta’ **15 il-sena** li ħarġitha **min** dan il-ħanut sabiex ma tilgħabx il-flus kollha tal-benefiċċji soċjali, b’konsegwenza li din il-familja kellha tgħaddi b’100 **Ewro** x-xahar kollu. Xhud anonimu spjega kif il-faqar li qed iġġib din id-dipendenza fuq il-logħob huwa moħbi minħabba **li stigma**. **Minn naħa l-oħra**, teżisti relazzjoni qawwija bejn l-użura u d-dipendenza tal-logħob u 70% ta’ dawk il-persuni li jaqgħu vittmi tal-użura huma dipendenti fuq il-logħob.

Id-Direttur Ġenerali tad-Divizjoni tal-Kummerċ spjega li d-Divizjoni ma ħarġet l-ebda liċenzja għall-ħwienet tal-logħob u teknikament il-leġislazzjoni preżenti ma **tippermettiex** din l-attività fl-ebda liċenzja li toħroġ din id-Divizjoni. Huwa ċċara li **m’hijix** ir-responsabilità tad-Divizjoni li tagħmel spezzjonijiet f’dawn il-lokali sabiex tistabbilixxi jekk humiex konformi mal-liċenzja

tad-Divizjoni. Meta mistoqsi jekk familji li qed jesperjenzaw il-ftuħ ta' ħwienet tal-logħob fit-triq tagħhom għandhomx id-dritt ikunu jafu x'tip ta' liċenzja dawn suppost għandhom, huwa qal li d-Divizjoni toħroġ lista tal-liċenzji darba fis-sena u **kulmin** irid jista' jsaqsi lid-Divizjoni għal din it-tip ta' **nformazzjoni**. Din l-informazzjoni tingħata bla problemi għax hija pubblika.

L-Assistent **Kumissarju** tal-Pulizija stqarr li, għalkemm il-pulizija ma tantx tidhol fuq il-kwistjoni ta' irregolaritajiet ta' liċenzji, il-pulizija huma legalment responsabbli li jissorveljaw il-liċenzji tal-operat tal-lokali. Huwa qal li tinħass nuqqas ta' **leġislazzjoni** ċara li tiddistingwi l-magni tal-logħob tal-*gambling* minn dawk tal-*amusement*. Fil-preżent il-leġislazzjonijiet f'dan il-qasam ma jgħinix fix-xogħol tal-pulizija, tant li saħansitra l-konfiska ta' dawn il-magni tista' tiġi **nterpretata bħalha** abbuż ta' poter mill-pulizija. **Fil-waqt** li spjega li l-kaxxi tal-*gambling* huma illegali, huwa tkellem fuq kif il-magni tal-logħob (*amusement*) isarrfu l-flus f'punti u allura jista' jingħad li dawn qed jintużaw għal skop ta' *gambling*. L-Assistent Kummissarju qal ukoll li dawn l-*amusement machines* huma l-aktar li qed joħolqu problemi u numru kbir minnhom jinsabu f'dawn il-*gambling outlets*. Però huwa diffiċli għall-pulizija li tiġbor provi li jirrikonoxxu dawn l-*amusement machines* bħala *gambling machines*. Sabiex magna tkun tissejjaħ *amusement*, din irid ikun fiha element ta' kapaċità u mhux ta' *gambling*. Huwa rrefera għal sentenza tal-Qorti fejn ġew deskritti l-ispeċifikazzjonijiet ta' dawn il-magni tal-logħob. L-interpretazzjoni tal-liġi hija essenzjali f'dawn iċ-ċirkustanzi u sabiex jiġu rregolarizzati madwar 13-il *gambling outlet* fil-pajjiż. Huwa qal li l-magni tal-logħob għandhom jiġu rreġistrati u liċenzjati sabiex il-pulizija jkunu jafu sa fejn għandhom jaslu.

lċ-Chairman u **c-CEO** tal-Lotteries and Gaming Authority spjegaw ir-rwol tal-Awtorità u kif il-liġi trid tipproteġi lil min jilgħab u lill-persuni taħt l-età. L-Awtorità għandha dmir ukoll li tara li ma jsirx ħasil ta' flus. F'dan il-qafas u l-fatt li l-*gambling outlets* qed **ifaqsu** fil-lokalitajiet, kemm il-*board* u l-eżekuttiv tal-Awtorità qed jaħdmu **ma' l-istakeholders** kollha sabiex dawn l-*outlets* ikunu prijorità. Huma **urew** il-**prejokkupazzjoni** tagħhom u spjegaw kif qed titfassal regolamentazzjoni fl-immedjat u fit-tul. Irreferew **wkoll** għal stqarrija ċara tal-Ministru fejn qal li min għandu *gambling outlet* illum, ma jfissirx li dan neċessarjament ser jibqa' miftuħ. Fi ftit xhur li ilhom imwaqqfa, kemm il-*board* u l-eżekuttiv tal-Awtorità hejjew pjan li ser jiġi pprezentat lill-Ministru fi żmien qasir. Filwaqt li wrew kif l-Awtorità tieħu ħsieb ir-regolamentazzjoni tal-*Casinos*, *Bingo Halls*, Maltco Lotteries u r-Remote

Internet Gaming, huma stqarrew ukoll li ħadd minn dawn il-*gambling outlets* **ma'** għandu liċenzja maħruġa mill-istess Awtorità. Tul il-**lagħqa**, **r**-rappreżentanti tal-Lotteries and Gaming Authority stiednu lir-rappreżentanti tal-Caritas għal aktar kollaborazzjoni flimkien.

Il-Membri tal-Kumitat staqsew diversi mistoqsijiet lill-mistednin preżenti u mill-informazzjoni **mgħotija** rriżulta li kemm-il darba dawn l-*outlets* qed japplikaw għal-liċenzja kummerċjali mingħand id-Divizjoni tal-Kummerċ u jagħmlu użu mill-*amusement machines*, dawn l-*outlets* għandhom jitqiesu li qed jagħmlu attivitajiet illegali. Dan għaliex kull *outlet* li tagħmel użu minn *amusement machines*, bil-liġi kif inhi fil-preżent, trid liċenzja mingħand il-Lotteries and Gaming Authority.

Fid-dawl ta' dan kollu, il-President tal-Kumitat dwar l-Affarijiet Soċjali, bi qbil mal-Membri preżenti rrakkomanda 10 proposti sabiex ir-rappreżentanti tal-Lotteries and Gaming Authority u l-Gvern jikkunsidrawhom bis-serjetà:

1. Fejn jeżistu ħwienet li mhux **qiegħdin** konformi mal-liċenzja u li effettivament saru *gambling outlets*, dawn għandhom jitqiesu bħala attività **illegali** u **jinagħlqu** immedjatament sakemm tiġi cċarata s-sitwazzjoni;
2. L-**eta** ta' min jidhol jilgħab f'dawn l-*outlets* u ta' min jista' **jakkumpanjhom** għandha tkun minn 25 sena 'l fuq u għal ebda raġuni **ma'** għandhom jitħallew tfal jidhlu f'dawn l-*outlets*;
3. Jiġi limitat in-numru ta' dawn l-*outlets* fil-komunità u stipulata d-distanza ta' kemm dawn għandhom ikunu 'l bogħod minn skejjel, knejjes u ċentri ta' tfal u **zagħzagħ**. Irridu li t-tfal jitiġħu f'ambjent ħieles mid-dipendenza tal-logħob;
4. Hekk kif isir fil-preżent fid-Divizjoni tal-Kummerċ, il-Lotteries and Gaming Authority għandha **tibda' tippublika** lista ta' liċenzji maħruġa;
5. Aktar programmi ta' edukazzjoni u prevenzjoni, possibbilment iffinanzjati mill-**qliegħ** ta' din l-attività kummerċjali. Bil-liġi għandu jkun mitlub - bħalma jiġri **fil-kas** tas-sigaretti - sabiex f'post prominenti fid-daħla tal-*outlets* ikun hemm il-kliem 'il-logħob joqtluk';
6. Monitoraġġ, **sorveglianza** u *audit* regolari mill-awtoritajiet konċernati, flimkien mar-registrar u liċenzjament ta' dawn il-magni;
7. Regolamentazzjoni fuq ir-**riklami** tal-logħob, partikolarment fuq it-**televizzjoni** fejn it-tfal jistgħu jaraw dawn ir-**reklami**;

8. Limitazzjoni rigida fil-ħinijiet tal-**ftuġh** tal-outlets;
9. Dawn ir-regolamenti flimkien ma' oħrajn għandhom ikunu **maħsubha** sabiex inaqqsu l-**vijjabilità** finanzjarja ta' dawn l-outlets u għandhom ikunu pubblikati kemm fil-**legislazzjoni** tal-Lotteries and Gaming Authority kif ukoll tad-Divizjoni tal-Kummerċ. Dan sabiex il-liċenzja maħruġa jkollha l-istess **obbligazzjonijiet** bil-ligi u titnaqqas il-probabilità li individwu japplika **għall**-liċenzja mingħand **awtorita'** bil-ħsieb li jevita l-obbligazzjonijiet legali;
10. Il-pulizija u l-Lotteries and Gaming Authority għandhom jaħdmu aktar flimkien sabiex **jirresponsabilizaw** il-każini fil-komunità. Dawn il-każini jridu jagħrfu d-dmir soċjali li għandhom u jaraw li kull min **jiffrekkwenta** l-każin ma jkunx f'riskju ta' dawn il-vizzji.

Silta 3: **HTIJA TA' GRACIE**

[Adattata minn *Rakkonti Inkontri* ta' Victor Fenech]

Mela meta, ta' seba' snin, kont nattendu l-iskola primarja, kien hemm din it-tifla fit-tarf tal-bank ta' quddiem li meta nħares lejha xi haġa ġo fija kienet tieħu ħajja ġdida. Ma nafx eżattament **x'hiex**. Il-ħsus naturali tal-bniedem huma diffiċli biex **tifimhom**. Ma nafx daċ-**ċaqlieg** kienx ġej mill-qalb jew mill-moħħ jew mit-tnejn flimkien. Naf biss li kien jizdied ġo fija ċertu tferfir misterjuż, tant li kont **ninsa' għal kollox** kliek Miss Portelli, l-għalliema tagħna.

Kienet **thulija** u kienet thobbna. Kien hemm tifel li l-kliem kien diffiċli għalih u meta **jindirizzha** kien jasal biss sa 'Miss Port'. **X'uħud** hekk baqgħu jindirizzawha. **Tejdx** kemm daħket il-mamà meta **għedthila**. Anke l-kap tal-iskola kienet thobbna, imma għal xi raġuni jew oħra bosta ġenituri kienu **qalawhielha** 'Miss Prim'. Forsi għax kienet iżzomm ruħha wieqfa, jew għax ma kinitx **tatihom** wisq wiċċ meta jiġu jkellmuha. Ma nafx, dak iż-żmien ma kontx nifhem fid-dinja tal-kbar.

Niftakarna tfal ta' bejn seba' u **tminn** snin. Klassi ta' tletin. Bniet u subien. Min bravu u min... inqas bravu (għax it-tikketti ta' 'bravu/a' u 'għazzien/a' kienu għadhom komuni, u anke jitwaħħlu kmieni, fi hdan sistema **edukativa** li qatt **m'hi** se twassal għall-**idejal**). Insomma lili kienu jgħodduni mal-bravi. U tafu għaliex? Għax fil-brejk ġieli għeditilhom xi storja. Mhux bilfors jekk il-ġenituri tiegħi kienu jaqrawli dik in-nofs siegħa kuljum qabel ma norqod?

Il-mamà kienet tħobb taqrati l-ħrejjeġ antiki ta' pajjiżna. Il-papà kien **jirrakontali** xorta oħra ta' stejjer. **Per eżempju**, dwar il-Kavallieri tal-Mejda t-Tonda, dwar il-Belt ta' Trojja, dwar il-Leggenda taċ-Ċurkett tad-Deheb. Tgħidx kif kien iżommni skantat nisma' dawġ l-avventuri kollha.

Imma ejja **inħallu** d-dinja tal-ġenituri u **nergaw** nidħlu fil-klassi ta' żmien, b'Miss Portelli twaħħal iċ-ċarts mal-blekbord u **kulltant** iddawwar wiċċha f'daqqa biex tara min qed jitkellem jew ħareġ **min** postu. U meta fl-aħħar kienet iddawwar figuritha kollha lejna, inkunu nafu li se tibda ħierġa funtana ta' għerf bl-għajnuna tal-*pointer* li kellha ħabta tuża biex turina xi **dettal** miċ-ċart ta' fuq il-bord. U dak il-ħin kulħadd kien jibda **jidritta** ħa jixrob kliemha. Kulħadd, minbarra jien. Għax **sikwiet** kont ninqabad nosserva din it-tifla **kemmxejn** misterjuża t'għajnejha koħol u xagħarha aħmar – sakemm Miss Portelli ma taħsadnix b'xi mistoqsija għal għarrieda.

Sirt naf li t-tifla kien jisimha Gracie u kunjomha ma kienx bħal tal-**bqijja**. Ma kienx Borg jew Grech jew Casha. Le, xejn minn dan. Kunjomha kien – Richardson. U għaliya Richardson sar l-isbaħ isem fid-dinja, u kieku kont naf niktbu kien ikun **fieh** l-isbaħ dehra li qatt tħarbxet fuq biċċa karta jew folja ta' pitazz.

Għaddejt xi **gimghatejn nħares** spiss lejn Gracie Richardson fil-bank ta' quddiem qabel m'għamilt il-kuraġġ li nkellimha. Niftakar li l-ħin opportun ġieni darba waħda waqt il-brejk. Sadattant il-**friefett** kien ikollhom xalata **jisfnu** dawra durella madwar qalbi, il-qniepen kienu jċempluli ħelu ħelu fil-kranju qishom għanja ta' rużinjol, u l-qawsalla kienet tifrex tapizzerija ta' kuluri f'kull parti tal-ġewwieni tiegħi. Ta' kuljum, bla ebda **eċċezjoni**. Kollu ħtija ta' Gracie Richardson.

Mela darba waqt il-brejk rajtha **qegħda** f'rokna tal-bitha qisha qed tibki u mort ninvestiga x'kien ġralha. "Trid ngħid lill-Miss?" staqsejtha, u xenglet rasha. Imma kważi minnufih **wafqet** mill-biki u ħarset dritt f'għajnejja. Ħarset f'għajnejja b'dawġ l-għajnejn koħol tagħha, imma ma qalet xejn. Dehret tassew sabiħa dak il-ħin.

Fil-bitha kien hemm pawsa pjuttost twila, b'jien u Gracie Richardson inharsu f'ghajnejn xulxin, **nistenniha** ttarrafli xi haġa. U hi qisha statwa sabiha, ma tgħid xejn, tolfq biss. **Imbghad** hasditni meta mill-ġdid reġgħet infexxet f'dik l-arma ta' difiża **msejjha** biki u f'nofs l-**ilfieq** lissnet isem – 'Tony'. U reġgħet tat spinta oħra lil dik in-nixxieġha li fl-istorja tal-**umanita qajjmet** tant ħniena, **qarqet** b'tant nies, ikkawżat tant gwerer, firdet tant **razzez**, u ġarrfet tant bliet u popli bla rażan... imma sadattant ftakart li Gracie kienet **ghada** qed tnewwaħ. U l-uniku ħjiel li kienet tatni kien biss l-isem 'Tony'.

Issa fil-grupp tagħna kellna tnejn b'dan l-isem, u ridt naf liema wieħed minnhom. Tony Borg jew Tony Muscat? U harġet idha l-waħda u **wriethieli**. Ma stajt nara xejn li seta' **ikkawżalha** dik ix-xmara ta' biki.

"Imbuttani t-taraġ u ħbatt idi **ma' l-art**. Ara kemm hi ħamra." U reġgħet urietni idha. U rgajt ma nnutajt xejn. Imma ma kontx se nħalli ċ-ċans jaħrabli.

"Min?" ergajt staqsejtha, "Tony Borg jew Tony Muscat?"

"Dak," qaltli, tħares minn fuq spallti u turi b'subgħajha. Dawwart rasi u nara lil Muscat **jati** gambetta lil Saviour-Paul, tifel **mghamul** ċkejken u kwiet **iż-żejjed**, tkellmu u ma jkellmekx, **tidbissimlu** u jibqa' serju. Imma xejn minn dan ma **nteressani** dak il-ħin. Hlief haġa waħda. Li Muscat kien wegġa' lil Gracie Richardson. U **rhejthilha** ġirja waħda għal fuq Tony Muscat u **waqqgħajtu** mal-art u ntfajt fuqu u bdejt inxejjirlu bil-ponn b'kemm kelli saħħa. Fil-bitha qam ħafna storbju, b'bosta tfal jiġru u **jwersqu**, "Miss! Miss Portelli!" F'daqqa waħda ħassejt min jiġbidni lura fuq riġlejja, u smajt id-daqq tal-**qampiena** ta' Miss Prim li kienet tfisser it-tmiem hesrem tal-brejk tal-ghaxra. Imbagħad bdiet l-inkjesta.

U hawn hu l-bużillis. Għax kif jien għedt lill-Onorevoli Mħallfin, Miss Port u Miss Prim, li Tony Muscat kien gerbibha t-taraġ u **wegġaħha**, qabżet il-ġizimina ta' qalbi Gracie Richardson u qalet li ma taħsibx li kien **imbuttà**, imma kien warajha u hi u niezla l-unika targa li tagħti mill-kuritur għall-bitha taħseb – taħseb, tafux! – li Tony laqatha xi ftit, tfixklet fit-targa, u waqgħet fuq idha. Din kienet l-evidenza kollha li **setghaw** jiġbru Miss Portelli u Miss Prim. "U iva, laqtek," qalet Miss Portelli biex tikkwieta l-affari. U l-**kas** ġie xolt.